

Vakonderwijs aan ambachtlieden

<https://hdl.handle.net/1874/321967>

100 A 13

14

II.

Vakonderwijs aan Ambachtslieden,

MET

OPENBRIEF

aan den directeur van 's Rijks-normaalschool voor teeken-
onderwijzers, den heer W. B. G. MOLKENBOER,
te Amsterdam.

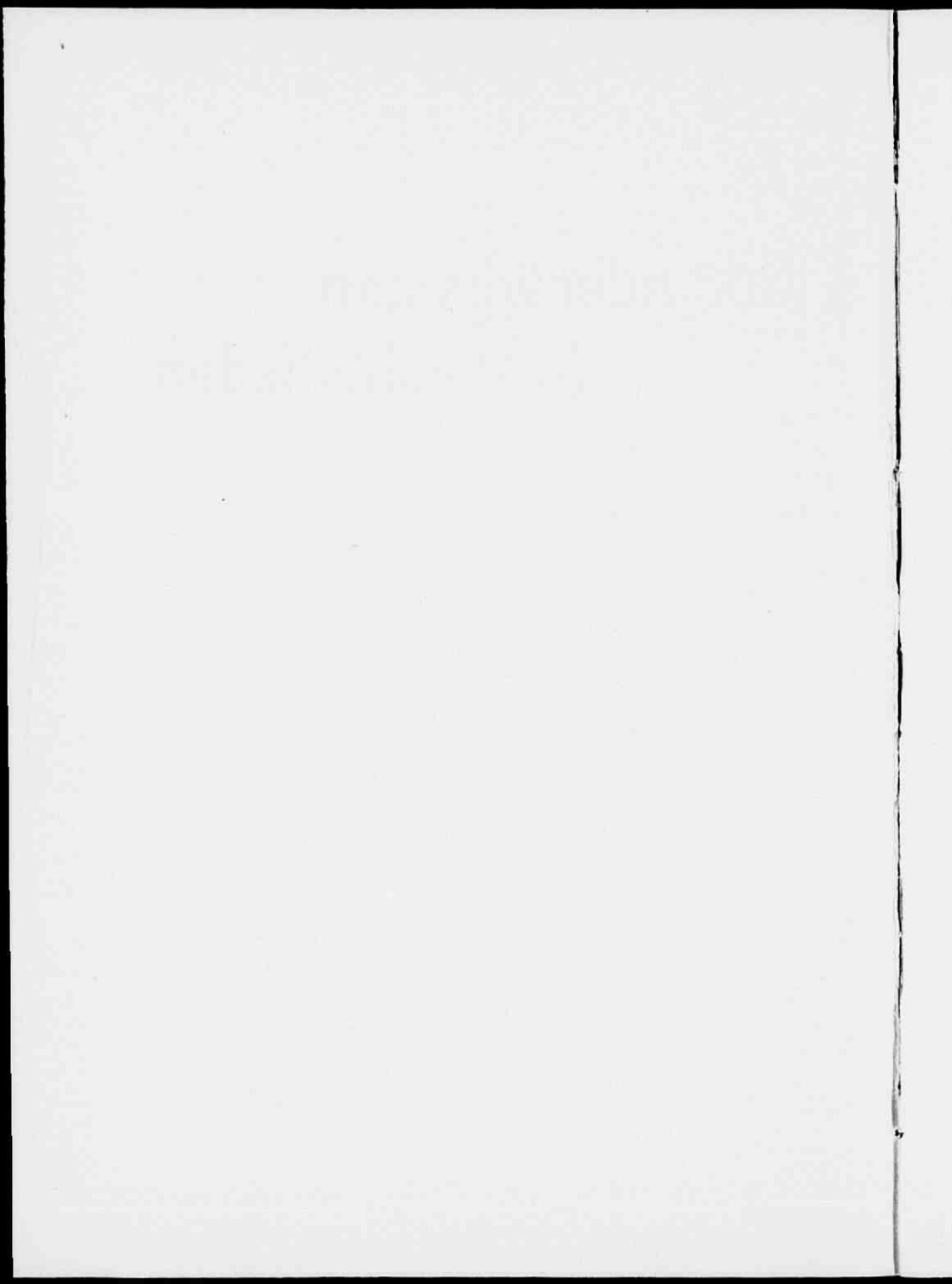
DOOR

B. F. PLASSCHAERT,

LEERAAR AAN DE BURGERAVONDSCHOOL EN DE H. B. S. TE DELFT.

GOES
G. M. KLEMKERK.
1889.

Aan den Lezer.

Toen ik mijn brochure schreef I. Vakonderwijs aan Ambachtslieden, dacht ik aan het waarschuwend woord van PÈRE SILENCE ¹⁾ „Si tu notes tous les détails, c'est que tu „n'as pas vu l'ensemble.” Daarom bepaalde ik mij bij een paar hoofdzaken; 1o. bij de richting van het examen voor de akte M. O. M2.; en 2o. was het er mij om te doen om scherp en duidelijk te bewijzen, dat de directeur van 's Rijks-normaalschool voor teekenonderwijzers te Amsterdam, van de practijk van het vakonderwijs, aan ambachtslieden te geven, niets kent of begrijpt, en dus geen vertrouwen verdient, waar hij als voorlichter der Regeering in deze materie optreedt.

Ik achtte het mijn plicht tegen een en ander te waarschuwen, om het groot maatschappelijk belang, dat hierbij op het spel staat. Immers de zoogenaamde ambachtsstand omvat in ons land een zeer groot gedeelte van ons volk. Daar de welvaart en het geluk van hen, die tot dezen stand behooren, voor een groot deel afhangen van de bekwaamheid en geschiktheid, die zij tot de uitoefening van hun vak of ambacht bezitten, dient hierop te worden gelet; omdat de rust en de welvaart der maatschappij hiermede ten nauwste samenhangen.

Wij staan hier voor een stuk „Sociale quaestie” van veel grooter maatschappelijk belang, dan sommigen wel meenen.

¹⁾ Voir La Nouvelle Revue 1888.

De grootste denkers van het buitenland en ook in ons land, van verschillende godsdienstige en politieke richting, hebben er bij herhaling op gewezen, dat in den desolaten toestand, waarin een deel van hen verkeert, die van hun arbeid moeten leven, gevaar schuilt voor de geheele maatschappij. Ik heb hier o. a. slechts de aandacht te vestigen op Maurice: „Learning and working,” op „Sociale rechtvaardigheid” door professor QUACK en op „Handenarbeid” door Dr. KUIJPER, om dit te bewijzen.

Ik weet zeer goed, dat mij in den strijd tegen de schadelijke invloeden, die ons ambachtsonderwijs, door onkunde of om andere redenen, beheerschen, eer noch voordeel wacht; dit mag echter geen reden voor mij zijn om te zwijgen, en wel, omdat ik niet aan een toeval geloof.

Ik kan het zeer goed begrijpen, dat de heer MOLKENBOER, o, zoo gaarne, de quaestie zou laten rusten. Ik kan het zeer goed begrijpen, dat de directeur van 's Rijks-normaalschool voor teekenen-onderwijzers te Amsterdam, die zich een schepseltje heeft aangehouden, dat door kunstmiddelen in 't leven moet worden gehouden, het niet aangenaam vindt, dat ik aan het streven om het leven van dat schepseltje te rekken, het ambachtsonderwijs, de belangen van andere onderwijsinrichtingen en de belangen der practisch gevormde leeraren, niet wensch opgeofferd te zien, zonder een ernstige poging te wagen om dat te beletten. Al weet de heer MOLKENBOER van de practijk van het ambachtsonderwijs niets af, zoo dom is hij niet, of hij heeft zeer goed begrepen dat, als het voorstel door mij in de vergadering der examencommissie gedaan, dat n.l. de kandidaten voor M2 bewijzen zouden de noodige kennis te bezitten van de vakken, in welke zij krachtens die akte bevoegd worden verklaard onder-

wijs te geven, (1) niet was afgestemd, het schepseltje een gevoeligen schok zou hebben ontvangen, omdat daarvan toch waarlijk niet kan worden gevergd, dat het blijken zou moeten geven „van ernstige studie en practische kennis.” De redeneering van den voorzitter der examen-commissie tegen mijn voorstel kwam hier op neer, dat het altijd zoo geweest is als bij dit examen, en dat ook de heeren B. en C. (geen leden der commissie) dat gezegd hadden; (argumenten van stavast) en dat, wat ik wensch, volgens de wet niet mag worden geëischt. Waar toch een wet al niet voor wordt gebruikt, of misbruikt, als men zijn doel à tort et à travers bereiken wil!

't Is alsof in Titel II, Hoofdstuk I. Art. 13 van de wet op het M. O. niet geschreven stond: „De burgerscholen bestemd „voor aanstaande ambachtslieden en landbouwers, zijn dag- en „avondscholen.” 't Is alsof er geen Memorie van toelichting bestond. Ik stip dit hier nu slechts aan om te bewijzen, dat de wet wil wat ik wensch, n.l. dat het onderwijs aan ambachtslieden, een practische strekking hebbe. En al is het nu altijd zoo geweest als bij dit examen; al zeiden dit de heeren A. B. C. D. — Z toe, evenals de heer MOLKENBOER; al was er reeds een eeuw lang, in stede van een kwart eeuw, geëxamineerd evenals bij het examen in 1888, dan nog houd ik vol, dat de door mij gewraakte examenrichting, naar mijn innige overtuiging, is in strijd met de wet, en zeer stellig in strijd is met het waarachtig volksbelang, waarvoor de burgerscholen zijn opgericht en betaald worden. Ik kom hierop en op de

¹⁾. Dit was de strekking van mijn voorstel, ik geef dat hier in deze woorden geformuleerd weer, opdat ook de leek, die het teeken-onderwijs niet kan beoordeelen, mij begrijpen zou.

organisatie der Rijks-normaalschool voor teekenonderwijzers te Amsterdam, later uitvoeriger terug.

Ik heb den brochurevorm voor mijn beschouwingen over ambachtsonderwijs gekozen :

1o omdat ik daardoor bij collega's en belanghebbenden gemakkelijker de overtuiging kan doen rijpen of versterken : „Si la théorie „d'un art ou d'un métier ne peut s'enseigner qu'à l'école, „l'apprentissage pratique ne peut se faire qu'à l'atelier"; ¹⁾

2o om de studie van dit „hoogst belangrijk" ²⁾ onderwerp ook voor belangstellenden, die niet bij dit onderwijs zijn geplaatst, gemakkelijker te maken; en 3o om den directeur van 's Rijks-normaalschool voor teekenonderwijzers te Amsterdam, en de redactie van 't „Maandblad" voor het teekenonderwijs, in de gelegenheid te stellen, stukjes te schrijven of te laten drukken over zaken, die ze niet kennen, waardoor de belangen van het teekenonderwijs zeer worden gebaat en het vertrouwen op de onpartijdigheid der redactie zeer wordt versterkt.

Hoeveel brochures ik zal noodig hebben om mijn denkbeelden over **Vakonderwijs aan Ambachtslieden** geheel te ontwikkelen, kan ik zelfs bij benadering niet ramen; de stof is zoo verbazend uitgebreid. Maar de niet officieele schrijver, die in ons land een zaak van algemeen belang behandelt, dient er ook rekening mee te houden, of hij bij zijn arbeid niet nog daarenboven zijn geld opoffert.

DELFT, Juni 1889.

B. F. PLASSCHAERT.

Aan de Redactiën der Dag- en Weekbladen, die mijn arbeid

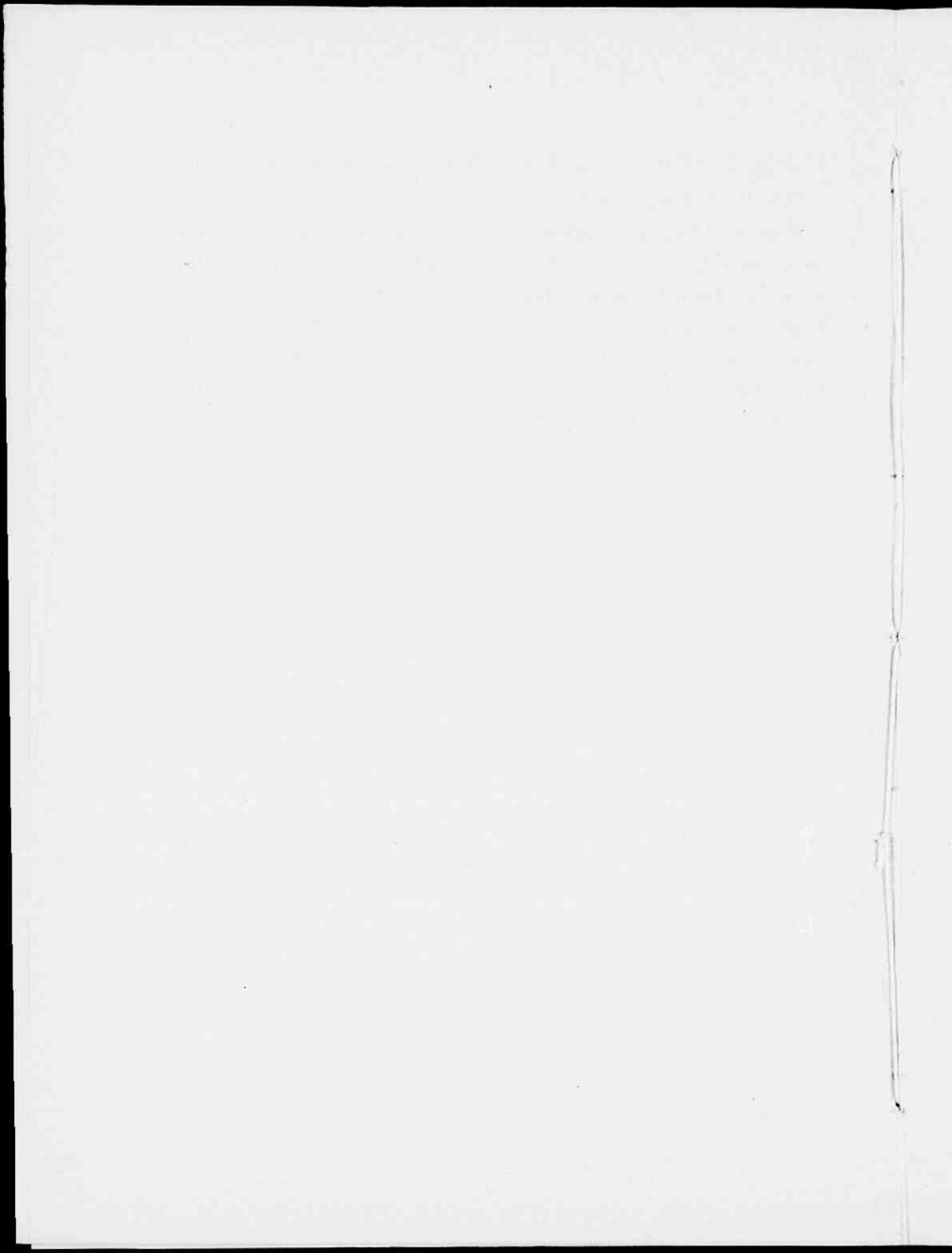
¹⁾ Rapport eener commissie in België over professioneel onderwijs.

²⁾ Geliefkoosde uitdrukking van den heer M., als hij over mijn brochure spreekt.

waardig keurden om in hun kolommen besproken te worden betuig ik hier mijn dank.

Van verschillende zijden, uit verschillende oorden van ons land, ontving ik na de uitgave mijner brochure „I. Vakonderwijs aan Ambachtslieden”, brieven, briefkaarten en naamkaartjes als blijken van sympathie, (waaronder zeer treffende); men houde mij ten goede, dat ik langs dezen weg daarvoor mijn dank betuig. Voor mededeelingen over de zaak, zooals ik die ontving van HH. Collega's, beveel ik mij bijzonder aan.

P.

II.

Vakonderwijs aan Ambachtslieden,

MET

OPEN BRIEF aan den directeur van 's Rijks-normaalschool
voor teekenonderwijzers, den heer W. B. G. MOLKENBOER,
te Amsterdam.

Nog voor mijn 1^e brochure, I. Vakonderwijs enz., was verschenen, kwam in het Mei-nummer van het „Maandblad gewijd aan de belangen van het teekenonderwijs en de kunstnijverheid in Nederland.” ¹⁾ onderstaand bericht voor, (waarvan een letterlijk afgeschreven copie mij medio Mei door bevriende hand werd toegezonden.)

„Naar wij vernemen zal er binnen eenige dagen eene brochure „verschijnen, geschreven door den heer B. F. PLASSCHAERT „leeraar aan de H. B. S. en B. A. S. te Delft in 1888 lid „der examencommissie voor de akte M 2.

„In dit belangrijk geschrift zal den toestand van het Teeken „Onderwijs bij ons te lande uitvoerig worden besproken, ook „aan de richting der te Amsterdam gevestigde R. Normaal- „school en aan de examen-programma's voor de Middelbare „Teekenakten zal een groot gedeelte van dit opstel zijn gewijd.

„In een uitgebreide Memorie moet de heer P. in het begin

(¹⁾ Redactie: Een Commissie uit het Bestuur der Vereeniging. Adres der Redactie: den Secretaris der Vereeniging, D. LAKO, te Zwolle.

BESTUUR DER VEREENIGING:

JHR. MR. V. E. L. DE STUERS, Den Haag, Eere-Voorzitter; W. B. G. MOLKENBOER, Amsterdam, Voorzitter; J. D. BELMER, Kampen, Onder-Voorzitter; D. LAKO, Zwolle, Eerste Secretaris; B. W. WIERINK, Amsterdam, Tweede Secretaris; B. J. BOUWMEESTER, Den Bosch, Penningmeester; H. L. BOERSMA, Den Haag; J. D. HUIBERS, Amsterdam.

„van dit jaar aan den Minister van Binnenl. Zaken zijn ingenomenheid hebben betuigd met een en ander; hij heeft aan „dat stuk eenige uitbreiding gegeven en maakt het nu in het „belang van ons Teeken Onderwijs openbaar.”

De heer MOLKENBOER schrijft in 't „Maanblad” :

„Als de heer KRAANEN de geheele toedracht der zaak kende enz.” (zie hier achter) zou ZEd. tot een andere overtuiging komen. Hij tracht er zich met een flauwe aardigheid af te maken, waaronder hij heel behendig de ontkenning van een feit tracht aan den man te brengen.

Daarom laat ik hier ook afdrukken den inhoud van een brief, dien ik van den heer M., en dien van een briefkaart, die de Uitgever der brochure van hem ontving; (ik behoef waarlijk niets geheim te houden) opdat de heer KRAANEN en allen, die met hem belang in deze quaestie stellen, hun overtuiging op goede gronden kunnen vestigen. Dit heeft ook nog een andere goede zijde: de heer M., schijnt eenigszins kort van memorie te zijn; wat ik te zeggen heb, zal die weder oprisschen.

„Aan den WEd. Geb. Heer

G. M. Klemkerk

Uitgever te Goes.”

„AMSTERDAM, 4 Mei '89.”

„WEd. Geb. Heer!”

„Ik ontvang heden uit Goes een expl. van een brochure door den WelEd. Geb. Heer Plasschaert te Delft „geschreven. Ik vermoed dat ik U moet bedanken voor „die vriendelijke toezending.

„Aanvaard W.E.Heer mijn oprechten dank voor het „overmaken van dit hoogst belangrijk geschrift.”

„Hoogachtend,”

(IS GETEEKEND) „W. B. G. Molkenboer.”

De brief aan mijn adres is van den volgende inhoud:

„Den WGD. Geb. Heer

B. F. Blasschaert

te Delft.”

„AMSTERDAM, 4 Mei '89.”

„WGD. Geb. Heer!”

„Reeds voor een paar weken werd mij meegedeeld „dat door U in een brochure zou worden voortgezet „wat in uw adres aan den Minister d.d. 5 Januari 1889 „was begonnen en in een audientie was besproken.

„Heden heb ik een afdruk van die brochure ontvangen. Het kwam uit Goes ik heb daarom den Uitgever „dank gebracht voor de welwillende toezending van dit „hoogst belangrijk geschrift. Hij zal dit gedaan hebben „op uw aanwijzing, daarom heb ik de eer ook U mijn „erkentelijkheid voor die vriendelijke toezending te be- „tuigen.

„Uit eerbied voor den Minister was ik verplicht op „uw adres van 5 Jan. te antwoorden; voordat ik de hier „bij mij liggende brochure had gezien stond het bij mij „vast dáárop in geen geval eenig woord tot repliek te „geven.

„Houd het mij ten goede dat ik dus Uw vriendelijken „open brief zonder antwoord zal laten.

„Het doet mij waarlijk genoegen om U, dat de toon „uwer brochure een andere is dan die van het adres.

„U hebt U bij dit tweede geschrift blijkbaar te verheugen gehad over betere raadslieden dan bij het adres „het geval was.

„Tot wederdienst gaarne bereid en met de meeste hoogachting

„Uw Dw. Dr.”

(IS GETEEKEND) „W. B. G. Molkenboer.”

Wat mij in 't ingezonden stuk in 't „Maandblad”, maar vooral in de briefkaart en den brief bijzonder bevalt, is de welwillendheid van den heer MOLKENBOER; ZEd. is directeur van 's Rijksnormaalschool voor teekenonderwijzers te Amsterdam, en toch heeft hij niet alleen de groote vriendelijkheid gehad „Uit eerbied voor den Minister,” mijn „memorie” te beantwoorden, wat ik zeer lief van hem vind, daar de inhoud dier „memorie” niet zoo bijzonder streelend voor hem is uitgevallen; maar daarenboven is hij zoo welwillend mijn eenvoudige brochure tot tweemaal toe, een „hoogst belangrijk geschrift” te noemen. En niet alleen dat de heer M., door deze onverwachte en op hoogen prijs gestelde waardeering van mijn arbeid, mijn schrijvers ijdelheid kittelt, maar hij heeft ook nog de groote goedheid zich „tot wederdienst gaarne bereid” te verklaren.

't Is mij zeer aangenaam.

Om de rechte waarheid te zeggen, zag ik er eerst wel een weinig tegen op, om mijn denkbeelden over „Vakonderwijs aan Ambachtslieden” openbaar te maken, zonder eerst de

goedkeuring van den heer MOLKENBOER gevraagd te hebben; maar na den brief, van ZEd. ontvangen, heb ik geen vrees meer om dat te doen; immers als de heer M. bij herhaling mijn eerste brochure reeds een „hoogst belangrijk geschrift” noemt, zal mijn roem zich wel uitbreiden als ik een geheele reeks brochures over dit onderwerp heb geschreven.

Wat verder de „toon” van mijn schrijven betreft, die van mijn „memorie” schijnt niet erg in den geest van den heer M. gevallen te zijn. Nu 't gebeurt wel eens meer, als de sluier van de godin der waarheid eventjes wordt opgelicht, dat sommigen dat niet prettig vinden; maar ik zal mij wel oefenen. Als de heer M. nu reeds vooruitgang constateert, staat ook dat geval niet hopeloos, misschien dat ik, als deze brochure gedrukt en uitgegeven is, wel weer een pluimpje krijg, ik zal mijn best doen om dat te verdienen.

't Schijnt dat het „hoogst belangrijk geschrift” toch, ondanks of om de totaal onware en valsche voorstelling, door het „Maandblad” van den inhoud gegeven, de aandacht getrokken heeft; immers in het Juni-nummer van 't „Maandblad” bladz. 9 komt, van de hand van den heer P. A. KRAANEN, leeraar aan de H. B. S. en aan de B. A. S. te Tilburg, het volgende ingezonden stuk voor:

„Aan de geachte Redactie van het Maandblad!”

„Onder de rubriek Bibliographie en Leermiddelen in de jongste „aflevering van het Maandblad, las ik de aankondiging eener „brochure van den heer PLASSCHAERT, waarbij eene korte omschrijving van den inhoud, waaronder ook dat schrijver „Zijne „ingenomenheid” betuigde met een en ander. Na het lezen „van die omschrijving had ik geen plan het boekje te koopen,

„doch als door een toeval kreeg ik hetzelfde in handen en bevond al heel spoedig dat de Schrijver alles behalve ingenomenheid betuigt, doch integendeel ongemakkelijk „van leer trekt”: ik las in dat boekje heel wat anders dan onder Bibliographie vermeld stond.

„Mag ik vragen: is dit te wijten aan de Redactie? Zoo ja, dat zou mij zeer spijten, ik vind zulke fouten mag eene Redactie niet begaan; men brengt de lezers op een dwaalspoor.

„Zonder nu in dezen strijd, tusschen de heeren PLASSCHAERT en MOLKENBOER, onmiddellijk partij te trekken (de laatste toch wordt meer direkt aangevallen) wil ik toch, na het vluchtig lezen der genoemde brochure, bij dezen mijne indrukken weergeven, die dezelve op mij maakte.

„In de Examen-Commissie Teekenen 1888 werd er geducht strijd gevoerd, de heer PLASSCHAERT was daar „de vreemde eend in de bijt”, maar eene eend die zich geducht roerde; verder, dat het den betrokken Minister moge behagen den heer PLASSCHAERT wederom te benoemen als lid der aanstaande Examen-Commissie Teekenen, want al wordt den heer PLASSCHAERT „overstemd”, de strijd mag niet uit wezen, want ook buiten de Examen-Commissie zijn er, naar ik meen, verscheidene leeraren, die minder of meer zijn gevoelen deelen.”

„Met de plaatsing van dezen in het eerst volgend nummer van het Maandblad, zult ge, Geachte Redactie, ten zeerste verplichten,

Uw dw. dr.”

(IS GETEEKEND) „P. A. KRAANEN.”

„TILBURG 23 Mei '89.

Het antwoord van de redactie van het „Maandblad”, op het ingezonden stuk van den heer KRAANEN luidt als volgt:

„De redactie had voor het verschijnen der brochure van iemand, die vermoed kon worden op de hoogte der zaak te zijn, een bericht ontvangen in den geest zooals in het Maandblad is opgenomen.

„Van de brochure zelve had de redactie toen nog geen kennis genomen. Zij heeft die thans gelezen en vindt ook met den heer KRAANEN dat „ingenomenheid” hier niet is het juiste woord.”

„Den WelEd. Geb. Heer P. A. KRAANEN te Tilburg.”

„Toen ik den Heer PLASSCHAERT per brief mijn dank bracht voor de vriendelijke toezending van de brochure hierboven bedoeld heb ik ZEd. tevens medegedeeld, dat ik geen woord tot repiek zou geven. Als men de moeite wil nemen de verslagen der Ex-(amen) Commissiën van de laatste 8 jaren na te slaan, zal men zien dat de geachte schrijver uit Delft volstrekt niet de eerste is, die wenschen formuleert in het belang eener wijziging der examenprogramma's. Maar zoo lang de zaak blijft zooals zij thans is, geeft de Akte M2 de bevoegdheid tot het geven van onderwijs in:

„Rechtlijng teekenen en de perspectief” en dat is heel wat anders dan een „diploma voor bouw- en werktuigkundige.”

„Als de heer KRAANEN de geheele toedracht der zaak kende, zou hij tot de overtuiging komen, dat uitdrukkingen: „geduchte strijd,” „vreemde eend in de bijt,” „roerende eend” en „overstemd” hier volstrekt niet op hare plaats zijn.”

„Dat is al wat ik te zeggen heb.”

„Hoogachtend,

(Is GETEEKEND) W. B. G. MOLKENBOER.”

„AMSTERDAM, 1 Juni 1889.”

Allereerst een woord van dank aan den heer P. A. KRAANEN te Tilburg, voor zijn flink en mannelijk woord. Uit dit stuk van den heer KRAANEN blijkt niet, of hij al of niet mijn denkbeelden deelt over de quaestie, die aan de orde is; maar daaruit blijkt overtuigend een zin voor onpartijdigheid en waarheidsliefde dien ik ten hoogste waardeer. De heer KRAANEN heeft zich blijkbaar geërgerd aan iets in het bewuste bericht van 't Maandblad, dat men in de pers gewoon is „slechte manieren” te noemen, en dat strekt hem tot eer.

Wat te zeggen valt van de rectificatie van de redactie van 't „Maandblad,” laat ik aan anderen over.

Ieder, die mijn eerste brochure gelezen heeft, zal toestemmen, dat niet ik door het schrijven dier brochure, maar de heer MOLKENBOER door zijn brief aan den heer KRAANEN, de quaestie van het terrein waarop zij behoort, heeft trachten af te dringen, om te trachten daarvoor een persoonlijke quaestie in de plaats te stellen, die natuurlijk met het vakonderwijs aan ambachtslieden zoo goed als niets gemeen heeft, en die slechts in zooverre iets beteekent als daardoor blijkt dat mijn beginsel lijnrecht staat tegenover de voor genoemd onderwijs schadelijke richting door den heer MOLKENBOER in 't Verslag der examen-commissie voorgestaan en met zijn handteekening bekrachtigd.

Ik heb opzettelijk alles vermeden, wat den heer M. persoonlijk zou kunnen krenken; daarom heb ik geen enkelen keer zijn naam genoemd.

Niet tegen den heer M. als privaat persoon, maar tegen den directeur der R. N. S. voor teekenonderwijzers, den voorzitter van de examen-commissie voor de teekenakten heb ik den strijd aangeboden. De heer M. vertegenwoordigt in zekeren zin door woord en daad het beginsel van Staatsmonopolie

voor de opleiding van leeraren en onderwijzers voor het teeken-onderwijs in ons land. Dat beginsel acht ik voor de vrije ontwikkeling van het teekenonderwijs verderfelijk. Aan al de energie en aan al de toewijding van bijzondere personen, van vereenigingen en van sommige onderwijsinrichtingen zal langzaam maar zeker door het drijven van den directeur van 's R. N. S., zijn geestverwanten en adepten, de kop worden ingedrukt. Na de resultaten, die ik van de R. N. S. heb waargenomen, acht ik het genoemde drijven, ten koste van 's lands penningen, ten eenenmale ongemotiveerd.

Ook dáártegen heb ik de pen opgevat. Men vergete niet, de heer M. is sinds jaren lid of voorzitter der examen-commissiën voor de teekenakten, en oefent daardoor den meest mogelijken invloed uit ten bate van de richting, die hij voorstaat, en die zich niet regelt naar de behoeften van goed vakonderwijs voor ambachtslieden, maar die behoeften ondergeschikt tracht te maken aan een school; de verkeerde wereld dus.

Een examen-commissie wordt ontbonden, en met de enkele leden is elke betrekking met de Regeering, over quaesties, die bij een examen zijn voorgekomen, verbroken. De directeur van R. N. S. is rijksambtenaar en blijft ter beschikking der Regeering. Daaruit vloeit voor hem een tweede voordeel voort, daar ook uit zijn brief aan mij gericht blijkt, dat hij „uit eerbied voor den Minister” „memories,” als de mijne bijv. de vriendelijkheid heeft te willen beantwoorden, en daarbij wel zorg zal dragen, dat het voordeel aan zijn zijde is. Van den heer M. is voor het ambachtsonderwijs en voor de belangen der practisch gevormde kandidaten niets te verwachten, doch daar sommigen hem gezag toekennen, moet ik zijn schrijven in 't „Maandblad” beantwoorden, opdat niet-deskundigen overtuigd

worden, dat ook aan 't geen hij in den brief aan den heer KRAANEN over Rechtlĳnig teekenen en Perspectief zegt, niet de minste waarde moet worden toegekend. Ik zal met mijn antwoord zoo kort mogelijk zijn.

De heer M. schrijft in zijn antwoord aan den heer KRAANEN, dat ik niet de eerste ben, die „wenschen formuleer in 't belang eener wijziging der „*examen-programma's*” (ik cursiveer). Mag ik den heer M. doen opmerken, dat hij zich alweer vergist; immers niet ik heb „wenschen geformuleerd”; ik acht geen wijziging van 't examen-programma en geen uitbreiding der examens voor M2. noodig; ¹⁾ ik heb dit zeer duidelijk in de vergadering, en in mijn adres aan Z. Exc. den Minister van B. Z. gezegd. Hoe komt de heer M. er toe, om mij juist te willen laten doen, wat ik bestreden heb? Ook tegen het „formuleeren van wenschen” door deze commissie, (welke schadelĳk kunnen zijn voor het onderwijs,) is mijn brochure gericht. Wat ik verlang is: korter duur en vereenvoudiging der akte-examens voor M2.

Ik verlang dit allereerst in 't belang der candidaten, die nu op Zondag moettende reizen, 10 à 11 dagen arbeid hebben en veel geld moeten opofferen voor dit examen. Ik acht dit volstrekt niet noodig en zal later bewĳzen, dat mijn opvatting zeer goed practisch uitvoerbaar is, zonder iets aan den waarborg, die het examen moet opleveren, te schaden. In de tweede plaats verlang ik, dat bij de eischen voor het examen voor M2. de practische kennis der bouwvakken van den candidaat een

¹⁾ Ik zal later verklaren, waarom ik hierin verschil van de Commissie, gekozen uit de leden der „Maatschappĳ tot bevordering der bouwkunst” in 1886.

overwegenden invloed op het besluit, tot al of niet toelating, uitoefene.

Om den lezer te bewijzen, dat ik geen voorstel tot wijziging van het examen-programma heb gedaan, maar dat de heer M., die toch mijn „memorie” kent, zoo maar wat schijnt neer te schrijven, zal ik het gedeelte van mijn adres, aan genoemde Excellentie dd. 5 Januari 1889, dat op deze zaak betrekking heeft, hier laten afdrukken. Ik heb o. a. geschreven:

.....” Over al het vorenstaande zou ik, als mij meer persoonlijk rakende, zeer waarschijnlijk hebben gezwegen, maar na de slotvergadering der Commissie op 17 December 1888 is het mij eerst recht duidelijk geworden, dat de ook door deze examen-commissie gevolgde examenrichting niet den minsten waarborg geeft, dat de bezitter der aldus verkregen Akte M2., bekwaam en geschikt zij tot het geven van onderwijs aan onze vakscholen voor ambachtslieden, mede bedoeld in letter *e* van het programma voor de akte M2.

Ik heb de vrijmoedigheid gehad dit punt in de volle vergadering van de commissie ter sprake te brengen, en nu is het gemakkelijk den eenling, zonder hem het tegendeel te kunnen bewijzen, dood te stemmen, maar daarmee is het feit niet te niet gedaan, dat het vakonderwijs aan den ambachtsman te geven, in handen van ongeschikte leeraren wordt gesteld, die van de ambachten over het algemeen niets kennen of begrijpen.

Door het scheppen van alweer nieuwe examens, van alweer een nieuwe akte M2, zooals de Commissie wenscht, wordt aan dit mijn bezwaar niet te gemoet gekomen, men zal daarvan een soort theoretisch architecten examen maken, waar jonge menschen met wat van buitengeleerde kennis zullen doorkomen,

maar waarvoor de op het werk, practisch en theoretisch gevormde mannen zullen druipen, terwijl het juist de laatstgenoemde mannen zijn, die wij voor het onderwijs aan den ambachtsman zoo zeer noodig hebben.

Naar mijn overtuiging zijn noch een nieuwe akte, noch meerdere examens noodig, daarvoor is het voldoende de kennis van o.a. de flora van Nederland, van perspectief en schaduwleer eenvoudiger op te vatten, terwijl op de kennis van eenvoudige bouw- en werktuigkundige constructiën, die aan den smids-, timmermans-, metselaars-, steenhouwers-jongen enz. moeten worden onderwezen, de nadruk wordt gelegd en waarvoor de wet naar mijn opvatting het recht geeft. Het examen voor de akte M2 zal dan een waarborg zijn dat het vakonderwijs onzer ambachtlieden niet aan menschen wordt opgedragen, die van wat zij den ambachtsman moeten onderwijzen, bitter weinig of niets afweten."

Dat heb ik aan ZExc. den Minister van B. Z. geschreven, en lees gerust het geheele Verslag der Commissie door, dan zal het blijken, dat er geen tittel of jota in 't geheele Verslag aan zou doen denken, dat er tussehen de leden der commissie een principieel verschil bestond over een „hoogst belangrijke" quaestie. Men heeft mij eenvoudig eerst „dood gestemd" en in 't Verslag „doodgezegen", terwijl ik meen dat zoo'n officieel Verslag een waar beeld moest zijn van 'tverhandelde in een commissie. Het „formuleeren van wenschen" door mij is dus in den brief aan den heer KRAANEN een phrase. Dat de akte M2 (ook bij deze wijze van examinceren, helaas nog) de bevoegdheid geeft tot het geven van onderwijs in:

„Rechtlijnig teekenen en de perspectief" is de quaestie niet: en dat „dat heel wat anders is dan een diploma voor bouw-

„en werktuigkundige”, is een waarheid als een koe.

Zeker mijnheer M., een akte voor Fransch is heel wat anders dan een akte voor Duitsch; en 'tis ook zeker, een akte voor handteekenen is heel wat anders dan een akte voor lijntekenen.

Maar dit is alweer de quaestie niet; de quaestie is of aan een persoon die een akte verkrijgt voor 't Fransch, zonder dat hij voor 't Duitsch is geëxamineerd, door iemand tevens de bevoegdheid zal worden toegekend om onderwijs te geven in de laatste taal; en zoo iets is het ongeveer, (met verwisseling der vakken natuurlijk,) wat bij de uitreiking der Akte M2 ieder jaar opnieuw gebeurt; hetgeen ik blijf meenen, dat in strijd is met de wet; in strijd is met een gezonde opvatting van 't examen programma en in strijd is met de practische ervaring gedurende een kwart eeuw, van de waarde die in 't algemeen aan de Akte M2 wordt of werd toegekend.

Om met mijn antwoord aan den heer M. te kunnen eindigen zullen wij eerst nog eens naslaan het eigen Verslag der examen commissie in 1888.

„Algemeene opmerkingen.” (Verslag bladz. 6.)

„Rechtlijnig teekenen. De meeste kandidaten bleken „zeer zwak te zijn in de kennis van axonometrie en scheeve „projectie, vooral in de toepassing. Daar juist deze practische „wijze van afbeelden van groot nut is in de bouwkunst, de „kunstnijverheid en de werktuigkunde, is verbetering hierin „hoogst gewenscht.”

Mag ik vragen: Wat hebben de kandidaten voor M2. met de practische toepassing van axonometrie en scheeve projectie nodig voor de bouwkunst enz., als toch in genoemde vakken niet naar den eisch mag worden geëxamineerd. Aan welke school

zouden de kandidaten voor M2 in axonometrie en scheeve projectie les moeten geven als apart vak?

Waarom is verbetering dan hoogst gewenscht?

Kan er een ander antwoord op deze vraag gegeven worden dan dit: wel natuurlijk is verbetering hierin hoogst gewenscht; als de kandidaten de akte krijgen zullen zij immers in „bouwkunst” enz. les moeten geven.

Voelt de heer M. niet, dat de tegenstelling in dit verband, van de akte „Rechtlijnig teekenen en de perspectief” met bouw- en werktuigkunde, onzin is?

Als „rechtlijnig teekenen” bij het examen voor de akte M2 niet zooveel kennis van bouwkunde enz. in zich sluit dat de candidaat aan den aanstaanden ambachtsman les in dit vak moet kunnen geven, welke beteekenis heeft dan het volgende in 't Verslag? (bladz. 7.)

„Opmerkelijk is het, dat men over 't geheel bij het rechtlijnig teekenen van den aanstaanden ambachtsman, (timmerman en meubelmaker), van geen kopieëren naar plaat wil weten, „al blijkt het ook, dat de candidaat groote moeite heeft om de „benaming en beteekenis van de eenvoudigste bouwkundige constructies naar plaat toe te lichten, terwijl het hem volstrekt „niet mogelijk is die samenstellingen uit het hoofd te schetsen.”

Als sommige kandidaten toch de akte M2. krijgen, al kennen zij van bouw- en werktuigkunde zoo goed als niets, en van de practijk der ambachten in 't geheel niets, waarom moet dan de akte voor M2 worden gewijzigd; en waarom maakt dan de commissie in dit verslag ZEx. den Minister opmerkzaam op het feit, dat de kandidaten in deze vakken niet voldoende ontwikkeld zijn?

Dient dan alles wat in de wet op het M. O. over de practische richting van het onderwijs aan de burgerscholen, alles wat in 't examenprogramma voor M2 en ook in dit Verslag voorkomt, over bouw- en werktuigkunde, feitelijk voor boerenbedrog, om den niet-deskundige een rad voor de oogen te draaien?

Van tweeën een: óf de wet, het examenprogramma en bovenal de practijk willen, dat de candidaten voor M2, bewijzen leveren, dat zij voldoende kennis bezitten van bouw- en werktuigkunde, om aan een ambachtsjongen degelijk onderwijs in die vakken te kunnen geven, óf de wet wil dat niet. In 't eerste geval moet dan naar eisch in die vakken worden geëxamineerd, opdat er waarborg zij. In 't tweede geval moeten die vakken uit het examenprogramma verdwijnen, waardoor, zooals ik in mijn 1e brochure bewees, duidelijk is uitgemaakt, (en van officieele zijde bekrachtigd is), dat de akte M2 niet de minste waarde heeft voor het onderwijs aan ambachtslieden, voor wie ook, volgens de wet de burgerscholen zijn opgericht en in stand worden gehouden. Aan dit dilemma is niet te ontkomen.

Verder zegt de heer MOLKENBOER in zijn brief:

„Als de heer KRAANEN de geheele toedracht der zaak kende, „zou hij tot de overtuiging komen, dat de uitdrukkingen: „geduchte strijd,” „vreemde eend in de bijt,” „roerende eend” „en overstemd” hier volstrekt niet op hare plaats zijn.

„Dit is al wat ik te zeggen heb.”

Toen ik dit gelezen had, heb ik lang zitten denken, wat de heer KRAANEN meer zou moeten weten dan hetgeen in mijn 1e brochure vermeld is „om de geheele toedracht der zaak” te kennen. Daarom schreef ik hierboven de briefkaart en den brief van den heer M. letterlijk af. Maar dat zal niet veel licht geven. Misschien, zoo dacht ik, doelt de heer M. op mijn

adres aan ZEx. den Minister van B. Z. Daarom zal ik van dit adres nog enkele hoofdzaken aanstippen, en als de heer M. meent dat dit nog niet voldoende is, dan kan in een volgende brochure het geheele adres worden afgedrukt.

Weet dan, geachte heer KRAANEN dat ik ZEx. den Minister gewezen heb op de examenregeling voor M2; ik heb daarvan gezegd dat het mij voorkwam, dat dit examen niet of zeer slecht georganiseerd was. De heer M. zal met zijn papieren roostertje komen om het tegendeel te bewijzen; maar de praktijk, de uitvoering beslist hier. Ik kan bewijzen dat het examen zeer slecht geregeld was; ik heb ZEx. daarop gewezen in het belang der candidaten en van den noodigen waarborg, die van een examen M. O. moet worden geeischt.

Als deze verklaring niet voldoende is, zal ik de feiten noemen, die mij recht geven dit te zeggen. Wenscht de heer M. dit?

Ik heb er ZEx. den Minister kennis van gegeven, dat ik het niet eens was met de voorstellen of „wenschen” van de Commissie, op de wijze zooals ik hier boven letterlijk uit mijn adres heb overgeschreven.

Dat de heer KRAANEN recht heeft te zeggen, dat ik in de vergadering der commissie, „overstemd” ben, (zooals hij dat noemt,) is waarheid. Hoe de heer M. dat durft tegenspreken begrijp ik niet; mijn voorstel of conclusie, hierboven genoemd, werd afgestemd met 7 tegen 1 stem, op grond van de argumenten almede reeds genoemd. Noch van mijn voorstel, noch van de stemming daarover, staat een woord in 't Verslag; is dit bijgeval geen „dood zwijgen?”

Ik heb mij bij Z.Exc. den Minister beklagd, dat het mij, die toch wettig benoemd lid der examen-commissie was, bijna onmogelijk is gemaakt, om eenigen invloed

van beteekenis op het examen te kunnen uitoefenen, tot ik mij daartegen heb verzet. Is dit niet waar? Zal ik de feiten noemen?

Of de heer M. al of niet repliceert, is mij totaal onverschillig; na de van zooveel scherpzinnigheid getuigende vergelijking van de Akte M2. met het diploma van een bouwen werktuigkundige, is het laatste woord door hem gesproken: dit is al wat hij te zeggen heeft, schrijft hij.

't Is mij wel. Maar wat te denken van een directeur van 's Rijks-normaalschool voor teekenonderwijzers, die vóór hij een „hoogst belangrijk geschrift” over akte-examens voor teekenen heeft gezien, reeds vaststelt „daarop in geen geval een woord van repliek te geven”? Ik zeg dit natuurlijk niet voor mijzelf; ik heb geen inlichtingen over dit onderwerp van den heer M. noodig. Maar als de ouders van leerlingen, die hun jongens voor leeraar in 't Rechtlĳnig teekenen wenschen opgeleid te zien, nu ook eens mijn brochure en het ingezonden stuk van den heer KRAANEN hebben gelezen, en daaruit zien, dat er meer leeraren zijn, die mijn gevoelen deelen, en daarom niet gerust zijn over de toekomst hunner jongens, wat zal de Directeur van 's Rijks-normaalschool voor teekenonderwijzers dan aan die ouders antwoorden?

Wel, dan heeft Z.Ed. immers slechts te verwijzen naar het „Maandblad” van 1 September 1887, bladz. 34, waar hij schreef: („Een antwoord.”)

„Het is zeker waar, dat het thans niet zoo gemakkelijk gaat „om een akte voor een der teekenvakken — Middelbaar of „Lager Onderwijs — productief te maken als dit voor een „tiental jaren het geval was; maar is dit met diploma's voor „andere vakken van onderwijs niet evenzoo? Toch is het thans „op enkele uitzonderingen na, aan de gediplomeerden der

„R.-normaalschool van T. O. gelukt, zich door hun akten van „bevoegdheid een werkkring, een positie in de maatschappij of „het begin tot het verkrijgen van een positie te verschaffen.”

De ouders, die hun kinderen voor een betrekking bij het teekenen wenschen opgeleid te zien, behoeven zich dus niet zoo erg ongerust te maken over hun toekomst; echter, en daar dient opgelet, schijnt het aanbeveling te verdienen, hun kinderen met het echte fabrieksmerk der Rijksnormaalschool te laten stempelen.

De heer MOLKENBOER schrijft in zijn boekje getiteld: „Wat is noodig, nuttig en uitvoerbaar?” bladz. 54:

„L'adoration mutuelle, een onderling bewierooken, zal „ons geen stap verder brengen, integendeel; maar een „kloek gesproken woord, al moet het dan ook een afkeu- „rend, soms verpletterend woord zijn, is in de eersteplaats „noodig om de oogen te openen van velen, die reeds recht „meen en te hebben op lauweren.”

Dat ben ik volkomen met hem eens.

Hiermede kan ik nu wel afscheid nemen van den directeur van 's Rijks-normaalschool voor teekenaarsonderwijzers te Amsterdam.

Mocht ZEd. stukjes in „t Maandblad” willen schrijven, over mijn brochure, dan sluit ik met zijn eigen woorden „Tot wederdienst gaarne bereid.”

In mijn 1e brochure heb ik bewezen: dat het examen voor de akte M. O. rechtlijnig teekenen en de perspectief (M2), niet den minsten waarborg geeft, dat de bezitter der aldus verkregen akte M2 bekwaam en geschikt zij tot het geven van vakonderwijs aan

ambachtslieden, mede bedoeld in letter *e* van het programma voor de akte M2.

In de tweede plaats heb ik bewezen: Als de „wensen” of meeningen, in haar Verslag ter kennis gebracht van ZExc. den Minister van B. Z. door de examen-commissie voor de teekenakten in 1888, wet worden, zij ons ambachtsonderwijs zullen doen zinken beneden het allerlaagste peil, dat denkbaar is.

Van geen enkele zijde is, zelfs in de verte niet, de geringste poging aangewend, om mijn bewijzen te bestrijden. Maar hiermede is het pleit niet gewonnen. Zoolang de Regeering meent te moeten volharden in het stelsel, om bijna altijd in de examen-commissie voor de teekenakten mannen te benoemen, die de door mij gewraakte examenrichting zijn toegedaan, is van deze examens voor het ambachtsonderwijs niets te verwachten.

Zoolang de Wet van 2 Mei 1863 (Stbl. No. 50) op het M. O. bestaat, zijn meestal als examinatoren voor deze examens mannen benoemd, die te hoog of te laag stonden, (al naar men wil), om de eischen te kennen, die aan de kandidaten voor de akte M2 moeten worden gesteld, ten einde goed, degelijk onderwijs aan ambachtslieden te kunnen geven. En al dwaalt er een enkele keer eens „een vreemde eend in de bijt,” dan kan hij toch niet veel uitvoeren tegen een meerderheid, die zich zeer druk maakt over zaken, die door den practisch en theoretisch gevormden deskundige, slechts in de tweede plaats, worden in aanmerking genomen.

Zoo is het gekomen dat, wat hoofdzak bij deze examens moet zijn, n. l. de kennis van het ambacht en der bouwvakken, zoover die noodig zijn om aan den ambachtsman goed onderwijs

in zijn vak te kunnen geven, bijzaak is geworden en allengs tot een weinigje, in „beprekten tijd van buiten geleerde kennis” is gedaald.

Les hommes en place beroepen zich voor hun opvatting van deze examenrichting op hun voorgangers; ze beweren, dat het altijd zoo geweest is als bij de examencommissie, waarvan ik lid ben geweest.

Ik heb mij in 't belang der zaak, die ik voorsta, de moeite gegeven om de geheele Wet van 2 Mei 1863, met al de memoriën van toelichting; met al de Verslagen der commissie van Rapporteurs; met al de memoriën van beantwoording en met al de beraadslagingen, die bij deze Wet behooren, na te lezen, maar nergens kan ik een grond vinden, waarop de tegenwoordige examenrichting zou moeten steunen.

In de Staten-Generaal waren bij de behandeling dezer Wet twee stroomingen merkbaar; de eene wilde een meer theoretische, de andere een meer practische richting aan het technisch onderwijs aan ambachtslieden geven, dan in de Wet werd voorgesteld. Door den heer Van Heemstra werd opgemerkt „dat het intitulé van deze Wet niet behoort te zijn: „wet tot regeling van het middelbaar, maar van een industrieel onderwijs.”

Als men met aandacht de beraadslagingen leest, dan is het duidelijk, dat ZExc. de Minister van B. Z. tusschen de twee genoemde stroomen door moest zeilen, om de Wet te doen aannemen.

De heer Heemskerk Az, die de toen pas opgerichte practische Ambachtsschool te Amsterdam had bezocht, meende, dat in de burgerscholen „oefeningen met gereedschap en draaibank” niet te verwerpen zijn.

„Zonder dus iets in Art. 13 te veranderen, geloof ik dat er

„vrijheid voor de oprichters en de gemeentebesturen bestaat om „die gereedschappen aan de school toe te voegen,” zegt Z.Exc.

ZExc. de Minister daarentegen, wenscht geen „professioneele instructie” op de school; ZExc. beroept zich op de ervaringen in België opgedaan, op het „Rapport sur l'organisation de l'enseignement industriel, adressé à M. le Ministre de l'Interieur par „la Commission, nommée par arrêté royal du 14 Decembre 1851.”

In de Memorie van Toelichting lezen wij:

„Welk nu is het stelsel van scholen, berekend om hetgeen „het middelbaar onderwijs geven moet, te schenken?

„Op den eersten trap is te zorgen voor hen, die van den „arbeid hunner handen zullen moeten leven en, na lager onder- „wijs genoten te hebben, nog slechts korten tijd aan school- „bezoek kunnen wijden.

„De scholen, voor hen bestemd, sluiten zich aan het zooge- „naamde lager onderwijs onmiddellijk aan; wanneer aldaar „wiskunde, beginselen van natuur- en scheikunde, van werk- „tuigkunde en technologie, en het teekenen worden geleerd, „moet daarbij het praktische, het verband met de toepassing „op den voorgrond staan.”

Voegt men hier nu bij de verklaring in de M. v. T. „De „omschrijving van het programma der avondschool wordt, in „het laatste lid, aan den gemeenteraad uitdrukkelijk overge- „laten”, en ziet men, op welke wijze en in welke richting van de bevoegdheid tot het vaststellen van het programma voor deze scholen is gebruik gemaakt, door n. l. aan de avondscholen het technisch onderwijs tot hoofdfactor te maken, dan blijkt toch duidelijk, dat bij het examen voor M 2. in verband met de wet en het examen-programma aan theoretisch vakonderwijs moet worden gedacht, zooals het werkelijk aan de

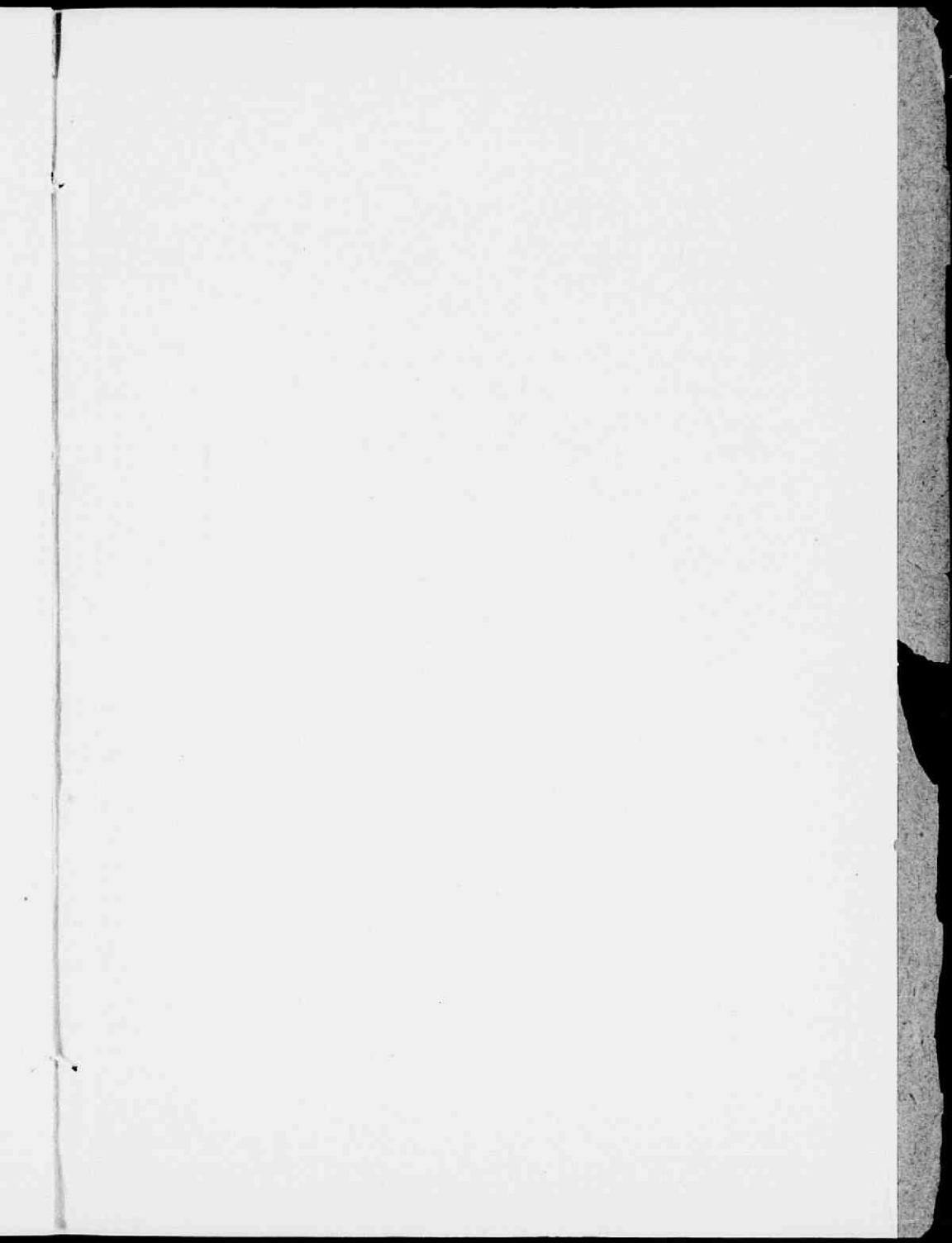
burgeravondscholen en dergelijke inrichtingen wordt gegeven.

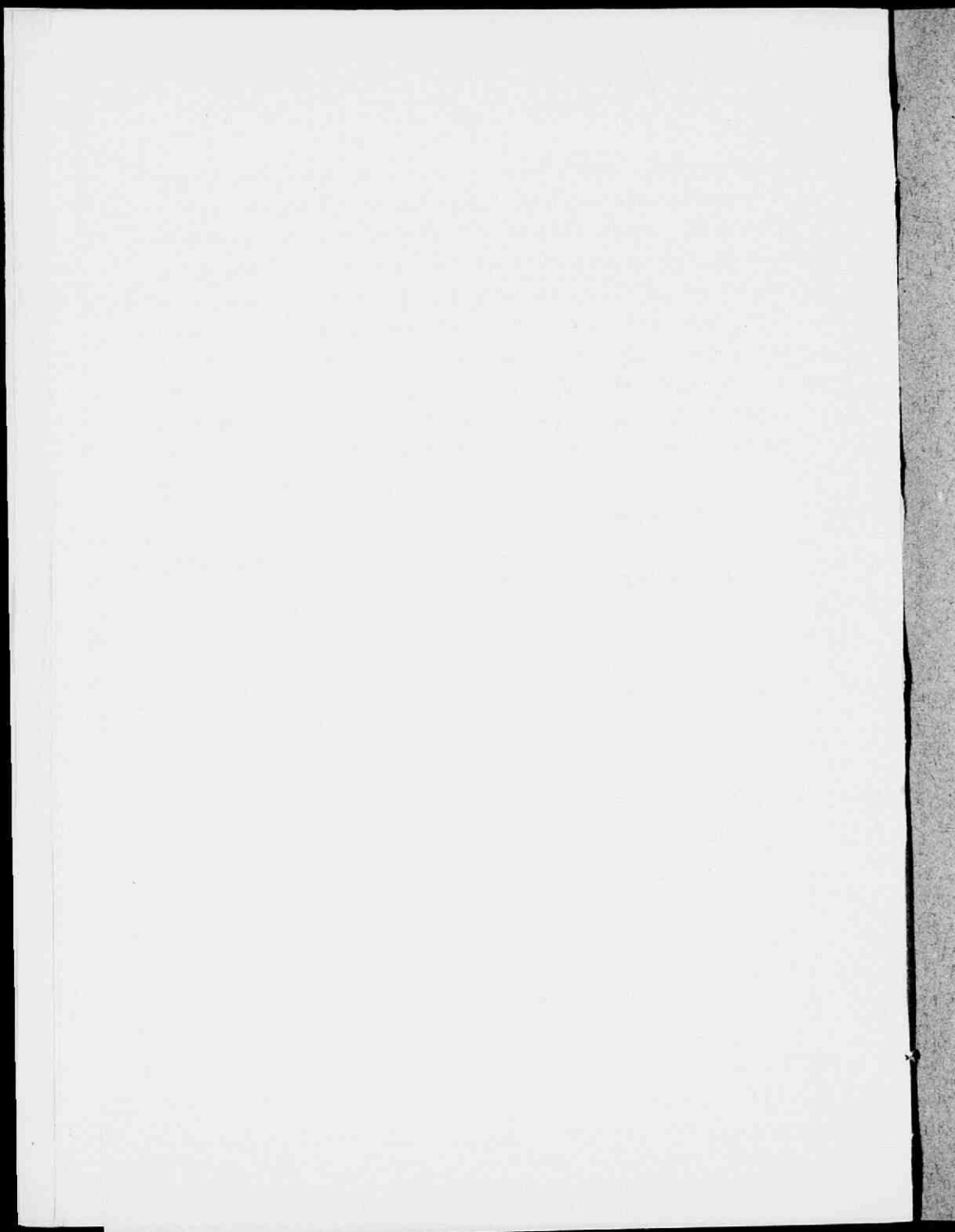
Voeg hier nu bij dat het aantal leerlingen aan burgeravondscholen en andere vakscholen voor ambachtslieden, veel grooter is dan aan H. B. S.; dat naar een globale raming dat getal misschien staat als 50 — 10, dan moet het toch in de hoogste mate bevreemding wekken, dat de akte M2., door deze examenrichting slechts voor het kleine getal hoogere burgers van eenig nut kan zijn, terwijl juist voor het onderwijs aan het groot getal scholen voor ambachtslieden, en het groot aantal leerlingen, die daarvan gebruik maken, de akte M2 in 't algemeen niet den minsten waarborg geeft.

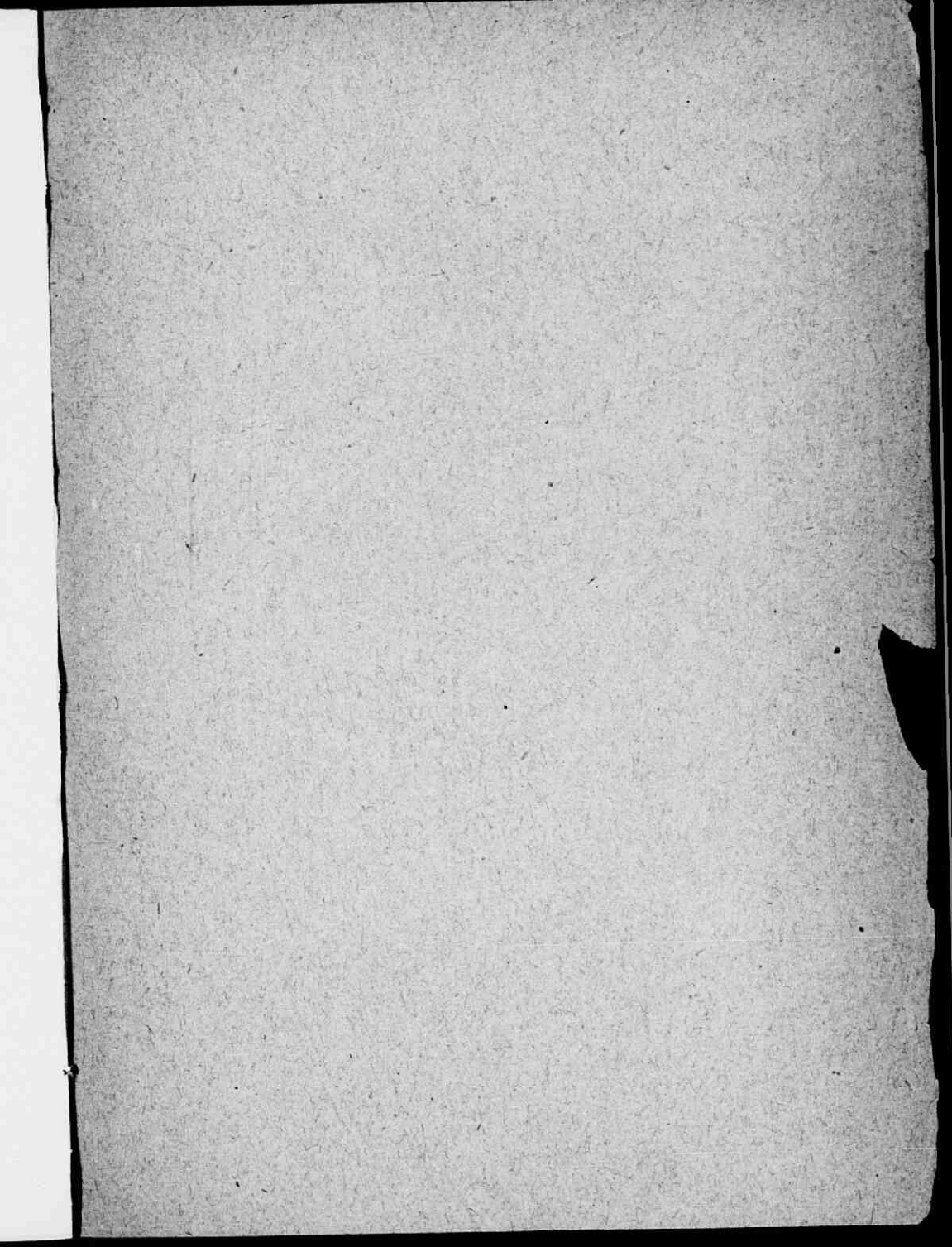
(Wordt vervolgd.)

DELFT, Juni 1889.

B. F. PLASSCHAERT.

81/-

Van **denzelfden schrijver** is verschenen bij P. GOUDA
QUINT, te ARNHEM:

**Beknopt practisch Leerboek der Burgerlijke en Water-
Bouwkunde.** Twee deelen. Met 1675 in den tekst en
op 40 uitslaande platen gedrukte figuren. Prijs in 17
afleveringen f 20,40; gebonden in 2 heel linnen stem-
pelbanden f 23, —.

Afzonderlijk: Deel I, Burgerlijke Bouwkunde, in af-
leveringen f 12,60; gebonden f 13,75. Deel II, Water-
bouwkunde, in afleveringen f 11,80; gebonden f 13,75.

Het Detaillieren van Bouwkundige Samenstellingen.
(Afschrijven en uitslaan.) Handleiding voor eigen studie
en practisch onderwijs in de Bouwkunde. Eerste serie,
eerste aflevering, bevattende Plaat No. 1—5: Kappen
No. 1—5, met beschrijving. Prijs 20 cts. per plaat met
beschrijving.

De Inteekenaren verbinden zich voor ééne serie van 25 pla-
ten met beschrijving.

Van beide werken is eene uitvoerige Proef-aflevering door
elken Boekhandelaar gratis te ontbieden.

Bij den heer W. BEETS verscheen:

Leerboek der beschrijvende Meetkunde, (Leer der projec-
tiën). Voor Ambachtslieden aan Burgeravondscholen en
tot zelfonderricht.

